

УДК 811.111'344

ОЛЬГА РУБЧАК
(Київ)**АУДИТИВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНИХ РАДІО- І
ТЕЛЕІНТЕРВ'Ю АУДИТОРАМИ – НОСІЯМИ МОВИ***Ключові слова: інтерв'ю, мелодика, ритм, темп, гучність, паузація.*

Уже кілька десятиліть особливе місце в лінгвістичних дослідженнях посідають проблеми вивчення текстів масової інформації. Це зумовлюється, у першу чергу, соціальною значущістю текстів ЗМІ в сучасному суспільстві, оскільки масова комунікація є основним засобом спілкування, передачі інформації і впливу на широку аудиторію. При цьому інтерв'ю як один із вагомих жанрів ЗМІ викликає особливий інтерес дослідників завдяки розмаїттю й численності засобів реалізації різних типів інтерв'ю. Тому метою нашої статті є опис проведеного аудитивного аналізу експериментального корпусу аудиторями – носіями англійської мови, який є одним із важливих етапів експериментально-фонетичного дослідження англомовних радіо- і телеінтерв'ю.

Зокрема, для уточнення відповідності експериментальних текстів вимовній нормі літературної англійської мови (RP) аудиторам-інформантам було запропоновано прослухати експериментальний корпус текстових фрагментів 38 радіо- і телеінтерв'ю, які містили 427 реплік-відповідей опитуваних. Зазначимо, що аудитивний аналіз мовного матеріалу здійснювався носіями британського варіанта англійської мови віком від 35 до 60 років, викладачами курсів англійської мови при Британській раді в м. Києві, Лондонської школи англійської мови та центру іноземних мов «Бізнес і кар'єра» (5 осіб).

Аудитивний аналіз експериментального матеріалу інформантами-носіями дозволив: 1) установити природність звучання фрагментів експериментальних текстів і відповідність/невідповідність вимови мовців орфоепічній нормі англійської мови; 2) розподілити аналізовані фрагменти інтерв'ю за ступенем підготовленості/непідготовленості; 3) сформулювати прагматичну спрямованість експериментального матеріалу; 4) визначити соціокультурний статус учасників

досліджуваних інтерв'ю, який розглядається як сукупність соціальних, культурних, психологічних і фізіологічних рис мовця [1, с. 43-45]; 4) з'ясувати ступінь емоційного насичення аналізованих фрагментів.

Необхідно відзначити, що аналізу підлягали репліки-відповіді опитуваних, які з точки зору започаткованого нами дослідження є більш інформативно значущими, ніж запитання журналістів. При цьому, базуючись на відомих методологічних принципах планування фонетичного експерименту [2, с. 80-89], весь корпус прослуханого матеріалу був сформований згідно із класифікацією, поданою в роботі автора [3].

Важливо наголосити також, що тривалість звучання відповідей аналізованих радіо- і телеінтерв'ю є більшою порівняно із запитаннями журналістів і складає 69,67% і 30,33% відповідно. Проте тенденція до збільшення протяжності звучання запитань і коментарів журналістів (75,36%) порівняно з відповідями опитуваних (24,64%) спостерігається у непідготовлених радіо- і телеінтерв'ю з респондентами низького соціокультурного рівня. На думку аудиторів, ця тенденція пояснюється бажанням журналіста приховати низький соціокультурний рівень співрозмовника (зокрема рівень освіти, культури мовця та ін.).

Аудитивний аналіз реплік-відповідей англомовних радіо- і телеінтерв'ю, відмінних за ступенем підготовленості, прагматичною спрямованістю і соціокультурним статусом мовців, засвідчив, що розрізнення інтерв'ю за вказаними групами досягається внаслідок взаємодії низки лексичних, граматичних і просодичних параметрів. При цьому особливу увагу інформантів під час вивчення аналізованих фрагментів інтерв'ю привертала інтонаційний контур досліджуваних висловлень. Результати аналізу свідчать, що різні типи інтонаційних шкал оформлюють репліки-відповіді опитуваних, утворюючи прості та складні мелодійні контури.

Відмінність мовлення радіо- і телеінтерв'ю, як зазначають аудитори, полягає в ступені легкості сприйняття мовлення. Так, радіоінтерв'ю сприймалися важче порівняно з телеінтерв'ю, що пов'язувалось, у першу чергу, з відсутністю зорового каналу та індивідуальними особливостями мовлення гостей інтерв'ю. Необхідно зазначити також, що підготовлені радіоінтерв'ю на перцептивному рівні сприймалися краще, ніж непідготовлені.

Під час аудитивного аналізу інформанти не змогли однозначно розрізнити в межах корпусу експериментального матеріалу групу напівпідготовлених і підготовлених інтерв'ю. Відтак, розгляд експериментального матеріалу дозволив розподілити масив фрагментів інтерв'ю на дві групи: перша група представлена 23 непідготовленими інтерв'ю, другу групу склали 15 підготовлених і напівпідготовлених радіо- і телеінтерв'ю.

Результати проведеного аудитивного аналізу показали, що в межах досліджуваного експериментального масиву висловлень непідготовленим інтерв'ю притаманна більша роздробленість синтагматичного членування, що пояснюється значною кількістю інтоногруп у висловленні. Такі інтоногрупи є короткими і складаються з актуалізаторів, сполучників, слів-паразитів. Наприклад:

(1) Rowan Atkinson: \Well, ⇒ I √ mean there \is, | I √ mean, you /know ⇒ it's

like a → kind in ⇒ in a s... ⇒ |situation with √ war else\where. || (TV Interview with Rowan Atkinson);

(2) Rob Smadley: → Erm... | a √ great √ deal of \luck. || Er-h... (laughing) Right √ place, right /time ⇒ I /think. || Er... I don't /know ⇒ it's a √ long \story, ⇒ I \mean, you... ⇒ you \know... ⇒ the... ⇒ as the V- legend \goes you ⇒ you \know, ⇒ you √ gotta √ start at the \bottom and... ⇒ and √ work you \up. || And \that's... ⇒ •that's what I \did |really. || (Radio Interview with Rob Smedley).

Ці фрагменти відповіді актора Ровена Аткинсона стосовно його ролі у фільмі «Чорна гадюка» та інженера «Формули-1» Роба Смедлі про початок власної кар'єри є типовими прикладами висловлень невідготовленого інтерв'ю. Наявність великої кількості коротких пауз, тобто значне подрібнення фрагментів на інтонагрупи, низький діапазон висловлення, переважання спадного ядерного тону, сповільнений темп і помірна гучність передають роздуми мовців під час формулювання думки. Водночас аудиторі пояснювали вживання висхідного ядерного тону незавершеністю думки мовців та їхнім бажанням уникнути переривання з боку журналіста.

У свою чергу, роздробленість членування висловлень підготовлених інтерв'ю на інтонагрупи на перцептивному рівні є меншою. Наприклад:

Ted Whitehead: In √ stead of √ simply √ giving you √ extra \channels, | en/hanced T\√ ⇒ •makes √ use of a ↑back \channel ⇒ to a √ llow the √ viewer to √ join in ↑chat /groups | and \take ad↓ \vantage of inter \active ad\vertisements ⇒ and •such \things. || (Radio interview with Ted Whitehead).

Аудиторі зауважили, що і в невідготовлених, і в підготовлених інтерв'ю переважають спадні термінальні тони. Це пояснюється тим, що відповіді опитуваних формулюються в більшості випадків у формі розповідних речень.

(1) Martha Nesbitt: \Certainly. || -These |workshops are |based on a \Freudian |theory, | in which \prejudice ⇒ |has an /'aim' ⇒ and an \object'. || The |object of \prejudice ⇒ •are |those \people ⇒ who are |seen as in\ferior to one's \own |culture, | while the \aim ⇒ or /purpose ⇒ of preju|dicial be|haviour and \attitudes | is to dis↓charge \feelings of \rage or \hatred, | which |stem from |personal \experiences ⇒ of →hurt ⇒ or \pain | |caused by the |object of \prejudice. || (Radio interview with Martha Nesbitt);

(2) Michael Hard: -I don't \think ⇒ we •should |be \wasting ⇒ |anybody's /time ⇒ |talking a|bout |stories like \that, | I •don't |think they should ↑ever have ap|peared in the public \prints. || And I |don't \think ⇒ we •should |waste our \time ⇒ |talking a•bout \them. || (TV Interview with Michael Hard).

Аудиторі зауважили, що рекурентність спадних тонів переважно в низькому та середньому різновидах, плавний ритм, короткі паузи, зміни гучності й темпу на окремих ділянках висловлень обох прикладів передають категоричність мовців в обговорюваних питаннях, їхню зацікавленість і серйозність.

Було також з'ясовано, що для спонтанних інтерв'ю притаманна більша варіативність інтонаційних засобів. Зокрема, нерідко використовуються висхідний і рівний тони. Інформанти звернули увагу, що висхідний і рівний тони спостерігаються частіше перед паузою хезитації і передають незавершеність висловлення.

Особливий інтерес викликає паузальне членування висловлень мовців. Важливо, що аудитори зафіксували в непідготовлених інтерв'ю високий ступінь використання мовцями пауз хезитації, які створюють сприятливі умови для протікання процесу комунікації й одночасно підвищують ефективність його сприйняття, а отже, і впливу на аудиторію.

Michelle McDowell: ...→Well | there |were |three of us on our |course in engi\neering erm... | -yes it |came a|bout by |fluke \really erm... || \Fortunately ⇒ my |dad is a |science \teacher | |brought •home a \leaflet a|bout er... | engi/neering ⇒ for |girls who •were |interested in |Math and /Physics. || →And | I \took it up, | |went on a |little resi|dential \course ⇒ and I •was |totally in\spired. || (TV Interview with Michelle McDowell on BBC Breakfast News).

Заповнені паузи обдумування, широкий позитивний діапазон, спадний ядерний тон, помірна гучність, а також приємний вираз обличчя свідчать про захоплення Мішель МакДауел машинобудуванням. Водночас паузи хезитації, оформлені рівним термінальним тоном, сприяють більш чіткому формулюванню відповіді й створюють ефект помірного темпу висловлення, дозволяють мовцеві уникнути монотонності мовлення.

У підготовлених інтерв'ю, у свою чергу, переважають синтагматичні паузи. Паузи обдумування в інтерв'ю вказаного типу зустрічаються значно рідше. При цьому аудитори наголошували на тому, що паузи хезитації в підготовлених інтерв'ю використовуються часто для створення ефекту спонтанності мовлення. Наприклад:

(1) Jonathan Redgrave: /\Well, ⇒ √ I •can re|member |looking at the |album \cover | and √ hearing that \music ⇒ when √ I was √ three or \four. || (Radio interview with Jonathan Redgrave);

(2) David Cameron: Well √ first of \all on ⇒ the /text, ⇒ the /letter or ⇒ or /statement er... | -this √ will be √ signed by \France ⇒ and \Germany ⇒ and /Britain ⇒ and √ also by √ other \leaders ⇒ as /\well. || (Press-conference with David Cameron).

Зокрема, як бачимо із прикладів, у підготовлених інтерв'ю заповнені паузи обдумування є рекурентними на початку висловлення.

Більшості досліджуваних інтерв'ю притаманне вимовляння з помірними темпом і гучністю. Проте в окремих реалізаціях більшою мірою в підготовлених інтерв'ю зафіксоване прискорення темпу, яке в абсолютній більшості випадків відбувалось у ситуаціях, де мовець уважає інформацію незначною або загально-відомою.

Випадки сповільнення темпу мали місце в підготовлених інтерв'ю на позначення завершеності висловлення, а в непідготовлених інтерв'ю – переважно в ситуаціях, коли мовець намагається сформулювати думку. Зафіксовані також випадки сповільнення темпу в обох видах інтерв'ю, які пояснювались аудиторамі-носіями мови з більшою зваженістю й вагомістю висловлення, а також високим соціокультурним статусом мовця.

(1) Wilfred Soames: \No, | she was |born \Norma De \lores \Egstrom | in |nineteen \twenty, ⇒ in \Jamestown, ⇒ a |North Da|kota \farming |town, | where her \father

⇒ |worked as a \handyman ⇒ and |part-time |railroad \station •agent. || (Radio interview with Wilfred Soames).

В аналізованому фрагменті відповіді мовець розповідає про місце народження американської джазової співачки Пеггі Лі. Респондент оформлює висловлення переважно спадним ядерним тоном різного тонального рівня, що є притаманним для констатації фактів. Водночас інформанти звернули увагу на сповільнення (she was |born \Norma De \lores \Egstrom) і прискорення (|worked as a \handyman ⇒ and |part-time |railroad \station •agent ||) темпу висловлення. Такі варіації темпу допомагають слухачам відділити важливу інформацію від менш вагомої.

У ситуаціях, коли мовець намагався переконати журналіста в правдивості/правильності власної точки зору, висловлення вимовлялись із більшою гучністю. Зафіксовані межі варіативності показників гучності від помірної до підвищеної пояснюються переважно особистісними характеристиками комунікантів.

Заслугує на увагу й те, що для реалізації висловлень в інтерв'ю типовим є функціонування спеціального підйому у зв'язку з необхідністю виділення семантично найважливішого слова в інтонаційній групі. Як правило, ним позначаються прикметники, як у прикладі:

Hugh Robertson: So there's a ↑huge a\mount ⇒ |coming out to ∇London'\twelve ⇒ for \Londoners. || (Radio interview with Hugh Robertson).

У цьому фрагменті відповіді міністра у справах спорту й туризму Великобританії Х'ю Робертсона стосовно організації Олімпійських ігор у Лондоні у 2012 році йдеться про приїзд великої кількості глядачів, який уряд очікував під час проведення цих спортивних змагань. Саме тому, на думку аудиторів, мовець використовує інтенсифікатор huge, який оформлює спеціальним підйомом. Іншими просодичними засобами виділення важливої інформації у висловленні є широкий позитивний діапазон, підвищена гучність, варіації темпу, чіткий ритм і короткі паузи.

Аналіз інтонаційної будови висловлень інтерв'ю показав її здатність до варіювання залежно від соціокультурного рівня мовців (походження, рівня освіти, професійної належності, віку та ін.).

При цьому не виникає сумнівів, що професійна належність накладає відбиток на функціонування просодичних засобів у процесі актуалізації висловлень під час інтерв'ю. Зокрема, для політика, письменника, яким зазвичай притаманне прагнення чіткого донесення до аудиторії смислу висловлення, впливу на широку аудиторію, властивим є помірний або сповільнений темп, пролонгація голосних і приголосних звуків.

Крім того, актуалізація радіо- і телеінтерв'ю супроводжується досить типовими позамовними засобами, які допомагали інформантам визначити і ступінь підготовленості мовців, і їхній соціокультурний рівень.

(1) Victoria Beckham: I'm not ∇ really \posh, ⇒ ∇ no (biting nails) I •just \like ⇒. ∇ nice \clothes ⇒ and ∇ nice \restaurants, ⇒ -and ∇ that's how I V- go \posh. || (Ali-G Interviews Posh Spice and D. Beckham).

У цьому уривку інтерв'ю, відповідаючи на запитання ведучого, чи вважає

Вікторія Бекхем себе шикарною, якою її визнає публіка, співачка тримає пальці біля рота, ніби кусає нігті, що трактувалося інформантами як показник низького соціокультурного рівня.

(2) Alan Sugar: The actual cor rect title at the moment is... ⇒ is Lord Sugar. || That's the cor rect title. || ...er... I mean ⇒ to my friends ⇒ and people I've known for years I'm Alan obviously | ...erm... even my wife || ...erm... so ... erm... | -that's they call me Lord Sugar in | ... in... in the board-room... || (TV interview with Lord Sugar).

У вказаному вище фрагменті телеінтерв'ю Алан Шугар сидить, відкинувшись на спинку, і тримає руки на ручках крісла. Відповідаючи на запитання журналістів про свій титул, лорд рухає лише руками нижче ліктя, що було сприйняте інформантами як додатковий показник високого соціокультурного рівня мовця.

Отже, в умовах інтерв'ю мовець, використовуючи позамовні засоби, прагне підсилити інтонаційний вплив на потенційну аудиторію. У цілому жести й міміка, відбиваючи узагальнення емоційного досвіду, рівня культури в свідомості людини, виконують роль певних кодифікованих сигналів, які допомагають адекватно декодувати соціокультурний статус мовця під час радіо- і телеінтерв'ю.

Окрім цього, на основі даних, отриманих у результаті проведення аудиторамі-інформантами аналізу реалізації інтерв'ю, встановлено, що такі інтонаційні показники, як мелодика, гучність, темп і паузація сприяють розрізненню підготовлених і непередбачених інтерв'ю. При цьому лексико-граматичний склад висловлень учасників інтерв'ю значною мірою обумовлює особливості його інтонаційної структури, наприклад, реалізацію спеціального підйому тощо. Варіативність просодичної організації інтерв'ю зазвичай перебуває також у прямій залежності від соціокультурного рівня мовців.

Таким чином, результати здійсненого аудиторамі-інформантами аудитивного аналізу експериментального матеріалу дозволили розподілити фрагменти інтерв'ю на відповідні групи для проведення подальшого фонетичного дослідження. До того ж стає очевидним, що саме завдяки арсеналу мовних і позамовних засобів кожен індивід у межах певного соціокультурного рівня здатен виробляти свій власний соціокультурно маркований стиль спілкування під час інтерв'ю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беличенко Л. Г. Прагматическая функция просодии в некоторых видах реализации информационно-публицистического текста / Л. Г. Беличенко // Просодические средства организации стилистически разных текстов в современном английском языке. – М., 1985. – С. 43–63.
2. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження : підруч. / Олександр Валер'янович Клименюк. – Ніжин : Аспект Поліграф, 2007. – 398 с.
3. Рубчак О. Б. Систематизація функціональних різновидів текстів англомовних інтерв'ю / О. Б. Рубчак // Наукові записки Кіровоградського держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. – 2012. – Вип. 105 (2). – С. 552–557.

ОЛЬГА РУБЧАК

АУДИТИВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОЯЗЫЧНИХ РАДИО- И ТЕЛЕИНТЕРВЬЮ АУДИТОРАМИ – НОСИТЕЛЯМИ ЯЗЫКА

Стаття посвящена описанию процедуры и результатов проведенного аудиторского анализа корпуса экспериментальных радио- и телеинтервью аудиторами – носителями английского языка.

Ключевые слова: интервью, мелодика, ритм, темп, громкость, паузация.

OLGA RUBCHAK

AUDITORIAL ANALYSIS OF ENGLISH RADIO- AND TV-INTERVIEWS BY NATIVE AUDITORS.

The article focuses on the description of the procedure and results of auditive analysis that has been carried by native speakers of English.

Key words: interview, speech melody, rhythm, tempo, loudness, pausation.

Одержано 3.12.2013 р.